

KARIESNING ZAMONAVIY DIAGNOSTIKASI VA DAVOLASH USULLARI

Rashidova Nozima O'ktam qizi
Majidova shahrizoda Erkinovna
TURON ZARMED UNIVERSTETI

Annotatsiya:

Tish kariesi– og'iz bo'shlig'idagi eng keng tarqalgan surunkali kasallik bo'lib, emal va dentinning demineralizatsiyasi natijasida yuzaga keladi. Karies inson hayot sifatiga sezilarli ta'sir qiladi, og'riq, ovqatlanish muammolari va kosmetik noqulayliklarni keltirib chiqaradi. Maqolada karies kasalligining zamonaviy diagnostikasi, jumladan ICDAS, ICCMS, lazer va optik texnologiyalar, sun'iy intellekt yordamida aniqlash metodlari tahlil qilinadi. Shuningdek, minimal invaziv davolash, remineralizatsiya terapiyasi, lazer yordamida davolash va biomateriallar bilan restavratsiya usullari ko'rib chiqiladi. Profilaktika choralari va bemor ta'limining roli alohida ta'kidlangan. Maqola stomatologiya amaliyotida zamonaviy yondashuvlarni o'rganish va kariesni samarali boshqarish uchun ilmiy asos yaratadi.

Kalit so'zlar:

Karies, diagnostika, minimal invaziv davolash, remineralizatsiya, lazer terapiyasi, biomateriallar, profilaktika.

KIRISH

Tish kariesi og'iz bo'shlig'idagi eng keng tarqalgan surunkali kasalliklardan biridir. U emal va dentin to'qimalarining demineralizatsiyasi, bakterial ta'sir va og'iz mikroflorasining disbalansi natijasida yuzaga keladi. Karies insonning hayot sifati va sog'lig'iga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, og'riq, ovqatlanish muammolari va kosmetik noqulayliklar paydo bo'ladi. Dunyo bo'ylab aholining 80–98%ida karies holatlari qayd etiladi. Maqolada karies kasalligining zamonaviy diagnostikasi, davolash usullari va profilaktik choralari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Karies polietologik kasallik bo'lib, asosiy omillar:- Bakterial faktorlar: Streptococcus mutans va boshqa kariyogen bakteriyalar emalda plakka hosil qiladi va organik kislotalar ajratadi.- Dietadagi shakarlar: Uglevodlar bakterial fermentatsiyani kuchaytiradi va demineralizatsiyani tezlashtiradi. Mikrofloraning disbalansi: Og'iz bo'shlig'idagi normal bakteriyalar va kariyogen mikrofloralar o'rtasidagi nomutanosiblik.- Host omillari: Genetik moyillik, tish emalining zichligi va salya tarkibi. Karies jarayoni emal yuzasida mikroskopik demineralizatsiya bilan boshlanadi va asta-sekin dentinga tarqaladi, bu esa sezuvchanlik va tish tuzilishining yo'qolishiga olib keladi. Stomatologik ko'rik, proba

va vizual tekshiruv orqali karies aniqlanadi. Bu usullar faqat ko'ringan o'zgarishlarni aniqlaydi va erta bosqichdagi kariesni sezishda cheklangan. Radyovizilliografiya va rentgen diagnostika. Radyovizilliografiya va panoramik rentgen tish strukturasiidagi o'zgarishlar va chuqur kariesni aniqlashda yordam beradi. ICDAS va ICCMStizimlari kariesning bosqichlarini baholash va individual davolash strategiyasini ishlab chiqishga imkon beradi. DIAGNOdent: lazer fluoresans yordamida emal va dentin shikastlanishini aniqlaydi. Optical Coherence Tomography: tish mikrostrukturaviy o'zgarishlarini vizualizatsiya qiladi, rentgen va boshqa tasvirlar tahlil qilinib, karies aniqligi oshadi va noto'g'ri salbiy natijalar kamayadi. Minimal invaziv yondashuv tish to'qimalarini maksimal saqlashga qaratilgan, konservativ davolash va cheklangan preparatsiyani o'z ichiga oladi. Fluoridlash: emalni mustahkamlaydi, bioaktiv materiallar: kaltsiy fosfat va boshqa komponentlar emalni qayta mineralizatsiya qiladi. Lazer yordamida kariesli to'qimalar yumshoq va og'riqsiz tarzda tozalanadi, dezinfektsiya qilinadi va tiklanish jarayoni tezlashadi. Kompozit plastmassa va biofaollik plombalar tish strukturasi bilan uyg'unlashib, estetik va funksional talablarga javob beradi. Kunlik og'iz gigiyenasi (tish yuvish, flos, antiseptiklar), dietadagi shakar miqdorini kamaytirish, fluorid terapiyasi va professional tozalash, bemorni og'iz gigiyenasi bo'yicha o'qitish, profilaktika choralari karies tarqalishini sezilarli darajada kamaytiradi. Davolash rejasi bemorning yoshi, karies bosqichi, tish holati va umumiy sog'lik holati asosida belgilanadi. Individual yondashuv davolash samaradorligini oshiradi.

XULOSA

Karies global sog'liqni saqlash muammosi bo'lib, uning erta aniqlanishi va zamonaviy davolash usullari bemorlar uchun eng yaxshi natijalarni ta'minlaydi. Diagnostikada raqamli, optik va SI yondashuvlar, davolashda esa minimal invaziv texnologiyalar, lazer terapiyasi va biomateriallardan foydalanish stomatologiya amaliyotida standart hisoblanadi. Profilaktik chora-tadbirlar karies tarqalishini samarali kamaytiradi.

FOYDALANILGANADABIYOTLAR

1. Ismail AI, Pitts NB, Tellez M. The International Caries Classification and Management System (ICCMS™). BMC Oral Health.
2. Prados-Privado M, et al. Dental Caries Diagnosis and Detection Using Neural Networks. J Clin Med.
3. Al-Khalifa KS, et al. The Use of Artificial Intelligence in Caries Detection. Bioengineering.
4. Fejerskov O, Kidd E. Dental Caries: The Disease and Its Clinical Management. 3rd edition. Wiley-Blackwell;
5. Baysan A, Lynch E. Remineralization of Early Caries Lesions: Contemporary Strategies. Int Dent J.